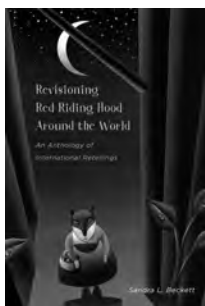

o Sloveniji je, stoga, daleko detaljniji i donosi mnoštvo zanimljivosti iz svakodnevnoga života, npr. upute kako bi se žene trebale ponašati u kavanama (kontekstualno s obzirom na razdoblje).

U završnom dijelu knjige autor ukratko skicira povijest rasta i pada potražnje za kavom te pozitivne i negativne posljedice uzgoja kave. Iz tog je pregleda vidljivo da je kava postala neophodan dio svakodnevice koji se našao u fokusu istraživanja etnologa i kulturnih antropologa. Iako svoje podrijetlo kava vuče iz Afrike, status koji danas ima dala joj je Europa. Tako je bečka kavanska kultura zaštićena kao nematerijalna kulturna baština svijeta. Jezernik vrlo vješto prikazuje na primjeru najvećeg lanca kafića s kavom, američkog Starbucksa, kako je tržište kave i danas u vrijeme velike popularnosti kave duboko prepleteno s kulturnim i ekonomskim čimbenicima.

Kao što je kava drukčija od vina, čaja ili piva, tradicionalnih nacionalnih pića europskih država kojima je kava otela dio popularnosti, tako je i Jezernikova monografija ponešto drukčija od ostalih etnoloških monografija. Ponajprije je drukčija zbog činjenice da se služi obiljem povijesnih podataka koji sežu u same početke konzumiranja kave. Kako bi zadržao pažnju čitatelja, Jezernik iznosi mnogobrojne zanimljivosti, a iz perspektive suvremenih tendencija u etnološkim istraživanjima najzanimljiviji su podaci koji se tiču svakodnevice. Dugogodišnje iskustvo Jezernika kao predavača očituje se u vještom vođenju čitatelja kroz tekst te upućivanju na važne momente. Knjiga je bogato opremljena slikovnim materijalom, većinom razglednicama iz 19. i s početka 20. stoljeća, od kojih većina dolazi iz autorove kolekcije. U tekstu se autor ne koristi standardnim citiranjem djela na koja se oslanja, nego u kratkim crtama naznačuje autora i djelo te njegovu važnost. Umjesto citiranja u tekstu ili bilješkama, svi podaci o literaturi te izvorima mogu se naći na kraju knjige, zajedno s opsežnim imenskim kazalom. Zanimljivo je napomenuti da je knjiga 2014. godine nagrađena nagradom Gourmand u kategoriji najboljih knjiga o kavi, koja se svake godine dodjeljuje u Pekingu na kulinarskom sajmu.

Janja Kovač

Revisiting Red Riding Hood Around the World: An Anthology of International Retellings, ur. Sandra L. Beckett, Wayne State University Press, Detroit 2014., 401 str.

Stručnjakinja za dječju književnost i profesorica na kanadskom Sveučilištu Brock Sandra Beckett već više od jednog desetljeća proučava jednu od najpoznatijih bajki na svijetu – onu o gladnom i prepredenom vuku, bolesnoj baki i djevojčici s

upečatljivim pokrivalom za glavu. Popularnoj "Crvenkapici" i njenim nebrojenim re-inskripcijama Beckett je posvetila već dvije monografije: *Recycling Red Riding Hood* (2002.) analizira suvremene re-inskripcije spomenute bajke namijenjene dječjoj publici, a *Red Riding Hood for All Ages: A Fairy-Tale Icon in Cross-Cultural Contexts* (2008.) – one namijenjene i djeci i odraslima (tzv. *all-age* ili *crossover* književnost). Budući da u potonjoj studiji obrađuje velik broj međunarodnih "Crvenkapica" koje nisu dostupne na engleskome jeziku, Beckett je namjerila analize komplementirati prijevodima relevantnih tekstova. Međutim, zbog (pre)velikog broja tekstova javila se potreba za zasebnom publikacijom koja bi sadržavala samo prijevode "Crvenkapica". Zahvaljujući golemom trudu i zalaganju ne samo Beckett (koja se ovdje javlja u ulozi urednice), već i velikog broja književnika/ica, ilustrator(ic)a, prevoditelj(ic)a i drugih stručnjak(inj)a iz svih krajeva svijeta, ideja o zasebnoj publikaciji realizirana je šest godina kasnije u vidu antologije *Revisioning Red Riding Hood Around the World*.

Prekoračujući jezične, geografske, dobne i kulturne granice, *Revisioning Red Riding Hood* okuplja 52 žanrovski raznolike re-inskripcije "Crvenkapice" ("bajke, kratke priče, novele, romane, poeziju, ilustrirane knjige i slikovnice", 4), izvorno objavljene u 24 zemlje širom svijeta i na 15 različitih jezika (samo dvije od njih su ranije prevedene na engleski jezik). Izbor tekstova pokriva više od jednoga stoljeća, sežući od 1908. (kada je objavljena pjesma španjolskog romanopisca i pjesnika Francisca Villaespese "Caperucita"/"Crvenkapica") do 2011. (slikovnica libanonske učiteljice i spisateljice za djecu Sane Tayare i ilustratorice Talar Kizirian *Laylā wa-al-dhi`b wa-l-hātif*/Layla, vuk i telefon). Tekstove prati stotinjak ilustracija, od kojih je većina crno-bijela (36 reprodukcija u boji objavljeno je kao poseban prilog, umetnut između 3. i 4. tematske sekcije). Kako doznajemo u uvodnom tekstu, urednici je cilj bio svaku re-inskripciju popratiti barem reprodukcijom naslovnice, a idealno i jednom ilustracijom iz izvornoga izdanja. Većina tekstova donosi se u cijelosti, uz izuzetak duljih radova poput romana koji su predstavljeni kroz odabrane ulomke (npr. jedno poglavlje).

Preuzimajući te dvama poglavljima proširujući strukturu studije *Red Riding Hood for All Ages*, Beckett okupljene tekstove predstavlja unutar sedam tematskih sekcija, uokvirenih uvodom, bilješkama, indeksom i bibliografijom. Priče objedinjene u prvome djelu ("Cautionary Tales for Modern Riding Hoods") nastavljaju perraultovsku tradiciju "Crvenkapice" kao priče upozorenja, najčešće s tragičnim završetkom. Drugi dio ("Contemporary Riding Hoods Come of Age") donosi priče u kojima se Crvenkapičina pustolovina i susret s vukom tumače kao proces odrastanja i (seksualnog) sazrijevanja, dok su priče u trećem djelu ("Playing with the Story of Red Riding Hood and the Wolf") uglavnom humoristički profilirane i prepune metatekstualnih komentara koji propitkuju njene osnovne (nelogične?) postavke. U toj tematskoj sekciji nalazimo i dvije hrvatske re-inskripcije popularne bajke: "Crvenkapicu na drugi način" Zorana Pongrašića, popraćenu duhovitim ilustracijama Ivane Guljašević (tekst je izvorno objavljen u zbirci *Zašto (ne) volim bajke*, 2010), te "Dvije priče o Crvenkapici" Damira Miloša, s ilustracijama Radovana Devlića i Krešimira Skozreeta (iz zbirke *Snježni kralj*, 1986).

Priče koje čine četvrtu tematsku sekciju ("Rehabilitating the Wolf") napučene su "rehabilitiranim vukovima-vegetarijancima" (8), dok one u petoj sekciji ("The Wolf's

Story”) priču o Crvenkapici donose iz vučjega ugla. U fokusu šeste i sedme sekcije odnos je Crvenkapice i vuka, pri čemu se junakinja kroz susret i sukob s vukom suočava s vlastitim strahovima i dilemama (6. dio, “The Wolf Within”; vuk tu uglavnom poprma simboličku funkciju, djelujući kao utjelovljenje strahova, anksioznosti i sl.), ili pak i sama poprma vučje karakteristike i ponašanje (7. dio, “Running with Wolves”).

Bez obzira na njen opseg, antologija neizbježno nudi tek djelić moderne međunarodne (pojam se, nije na odmet naglasiti, u ovome slučaju odnosi na ne-engleska govorna područja) književnosti inspirirane “Crvenkapicom”. No pažljiv i smislen odabir urednici omogućava da čak i na (prema antologijskim standardima) relativno skučenom prostoru od oko 360 stranica (ne uključujući bibliografiju i druge “popratne materijale”) zorno ilustrira “izuzetnu raznolikost priče [o Crvenkapici] i njen jedinstven status unutar kolektivnog nesvjesnog i književne kulture, čak i onkraj granica zapadnoga svijeta” (11). Osim što je velik broj tekstova objedinila na jednome mjestu i približila ih širem čitateljstvu (velik dio prijevoda potpisuje ona sama), Beckett ih se također potrudila kontekstualizirati putem informativnih uvoda koji donose kraće interpretacije priča, kao i niz informacija o autori(ca)ma i ilustratori(ca)ma, jezičnim suptilnostima izvornika i određenim prevoditeljskim rješenjima. Kombinacija primarnih tekstova i sadržajno bogatih uvodnika knjizi daju određenu priručničku notu, što je čini osobito prikladnom za uporabu u nastavi.

Zanimljivo je da se Beckett pri organizaciji prikupljenog materijala ne oslanja na, primjerice, jezične, geografske ili kronološke kriterije koji bi u antologiji međunarodnih priča možda bili očit izbor, već se odlučuje na tematsku organizaciju koja, smatra ona, bolje ilustrira dominantne preokupacije i strategije prisutne u reinskripcijama “Crvenkapice”. Ta vrsta organizacije, dakle, olakšava uočavanje učestalih motiva, utjecaje znanstvenih pristupa (posebice psihoanalitičkog i feminističkog čitanja bajki) na priče, pripovjedne tehnike i adaptacijske strategije koje nadilaze kulturne i jezične granice. Nadalje, grupiranje priča s obzirom na temu olakšava uspoređivanje pojedinih reinskripcija u svrhu istraživanja na koje su načine, primjerice, određeni motivi preoblikovani u pojedinim kulturama, odnosno na koje načine pojedini autori personaliziraju i modificiraju određene tehnike i strategije. No brojnim prednostima usprkos, tematska klasifikacija ima i niz nedostataka, na koje su u prikazima Beckettine antologije već ukazali (među ostalima) Perry Nodelman (*Nordic Journal of ChildLit Aesthetics*, 5, 2014.) i Victoria L. M. Harkavy (*Marvels & Tales*, 29/2, 2015.). Nodelman, primjerice, napominje da je smještanje priča u tematske kategorije nužno interpretativan čin, koji utječe na oblikovanje određenih stavova i očekivanja kod publike i prije samoga čitanja. Takav preskriptivan pristup, nastavlja Nodelman, ne samo da unaprijed servira gotove interpretacije priče, već i donekle pojednostavljuje složenost tekstova, svodeći ih na jedno tumačenje, dominantnu strategiju/temu i slično.

Iako bi se antologiji svakako moglo još mnogo toga dodati, a postojeći materijal možda i reorganizirati, teško je osporiti da je s *Revisoning Red Riding Hood Around the World* Beckett uvelike zadužila znanstvenu zajednicu, ali i pojedinačne nacionalne književnosti i umjetnike/ce koji se na ovaj način imaju priliku predstaviti široj čitateljskoj publici. Nastavljajući tragovima Jacka Zipesa (*The Trials and Tribulations of Little Red Riding Hood*, 1983), Alana Dundesa (urednik zbornika *Little*

Red Riding Hood: A Casebook, 1989) i Catherine Orenstein (*Little Red Riding Hood Uncloaked*, 2002), Beckett – ne samo ovdje prikazanom knjigom već i ostatkom svoje (recimo to tako) neslužbene trilogije o Crvenkapici – daje vrijedan doprinos kako istraživanju jedne konkretne bajke tako i istraživanju bajke kao žanra. Iako možda najvažniji, širok raspon i raznolikost tekstova nipošto nisu jedini adut ove izuzetno bogate i privlačne antologije koja predstavlja vrijedan dodatak kako osobnoj tako i profesionalnoj biblioteci i čiju je vrijednost i mnogobrojne odlike unutar (skučenih) parametara jednog skromnog prikaza moguće tek naznačiti.

Nada Kujundžić

Charlotte Artese, Shakespeare's Folktale Sources, University of Delaware Press, Newark 2015., 243 str.

Iako su istraživači(ce) književnosti zarana zamijetili/e elemente usmene tradicije u Shakespeareovim dramama (npr. J. H. Brunvald, "The Folktale Origin of *The Taming of the Shrew*", 1966; E.M.W. Tillyard, "The Fairy-Tale Element in *The Taming of the Shrew*", 1964) i elizabetanskoj drami općenito (npr. John Crow, "Folklore in Elizabethan Drama", 1947) – da ne spominjemo da su čak dva tipa priča u Aarne-Thompson-Utherovom indeksu nazvana prema Shakespeareovim dramama (*Taming of the Shrew*/Kroćenje goropadnice, ATU 901 i *Measure for Measure*/Mjera za mjeru, ATU 985**) – monografija u cijelosti posvećena utjecaju usmenih priča na stvaralaštvo možda najpoznatijeg dramatičara u povijesti objavljena je tek 2015. godine. *Shakespeare's Folktale Sources* izvanredne profesorice engleskog jezika na Agnes Scott Collegeu Charlotte Artese, istinski je interdisciplinarna i inovativna studija smještena na presjecištu folkloristike i znanosti o književnosti. Posežući za metodološkim alatima folkloristike, poglavito spomenutim ATU indeksom tipova priča i Thompsonovim indeksom motiva, Artese nudi svjež pogled na Bardov opus otvarajući nove, intrigantne perspektive u promišljanju njegova umijeća (napose adaptacijskih strategija) i (ranije uglavnom zanemarivane) komunikacije s publikom.

U Shakespeareovu opusu, obilato premreženom izravnim referencama, motivima i drugim narativnim elementima iz usmenih pripovijesti, Artese identificira sedam drama nadahnutih usmenim pričama koje, smatra ona, čine zaseban žanr definiran vlastitim predloškom – takozvane *folktale plays* (drame temeljene na usmenim pripovijetkama). Svako od sedam poglavlja (uokvirenih uvodom, popisom literature i indeksom pojmova) koje sačinjavaju ovu poticajnu i temeljitu studiju obrađuje jednu